

150 km

447

SONS DE PONENT

Tan a prop i tan lluny. Cent cinquanta quilòmetres separen les ciutats de Lleida i Barcelona. Cinquanta més que la distància que hi ha entre la capital catalana i Tarragona o Girona. La Panadella fa de frontera física i psicològica entre les comarques de Ponent i l'est de Catalunya. Un accent lingüístic diferent i una sensació de llunyania i incomprensió han provocat que, històricament, els músics lleidatans hagin patit dificultats per donar-se a conèixer a la resta dels Països Catalans. Són els grups i els cantautors de les Terres de Ponent, els grans desconeguts de l'escena musical catalana.

TEXT ÀLEX ORÓ / FOTOS XAVIER MERCADÉ I ARXIU ENDERROCK

Los ye-yé, o sea los jóvenes con empuje e inquietudes, han existido siempre y se prodigan especialmente en nuestra patria. Ye-yé fueron algunos muchachos que allá por el 1936 se liaron con la manta a la cabeza, dejaron la 'dolce vita' y fueron de cara a la muerte. La única diferencia con los ye-yé actuales y los de otros tiempos es el nombre, pero considero honradamente ye-yé a los 'bragados compadres' de los tercios de Flandes. Ahora bien: Es natural que me resista a dejarme la melena y que por muy compenetrado que esté con el espíritu ye-yé no esté del todo de acuerdo con todas las desviaciones de esta línea de conducta."

Aquest fragment d'un article d'opinió publicat al diari *La Mañana* l'any 1966 reflecteix molt bé l'ambient que es vivia a Lleida durant aquella dècada. El seu autor era Piñeiro, un pseudònim sota el qual s'amagava un comisari de la brigada politicosocial, la unitat policial que perseguia els opositors al règim feixista del general Franco. En major o menor mesura, els joves es van convertir en objectiu de la repressió i ell els advertia en aquest text. Formar part d'un grup, portar els cabells llargs i escriure lletres de cançons que anessin més enllà de l'amor o el desamor eren motius per ser sospitosos de desafecció.

Un dels membres integrants de **Joan i Jordi**, Joan Artigues, va ser una de les víctimes de l'ambient de repressió. Aquell duet era una formació que, amb tota la modèstia del món, s'emmirallava en **The Beatles**, **The Rolling Stones** i **The Who**. Tenien cançons amb lletres naïf i políticament incorrectes com "Ser vago", "El accidente" però, sobretot, "Seré libre", que contenia uns versos tan subversius com "Yo quiero saber/ por qué no me dejan ser libre de una vez". Precisament, aquesta cançó va provocar que la família Artigues rebés una trucada telefònica en la qual se'ls advertia que l'activitat musical d'en Joan, que aleshores tenia 15 anys, era perillosa i que més valia que ho deixés estar.

Malgrat algunes anècdotes com aquesta, a les comarques de Ponent hi va haver un centenar

llarg de conjunts, formacions musicovocals, solistes i cantautors entre els anys 1960 i 1975. **Los PJ4**, **Los Lord's**, **Los Jaguars** i **The Crows** van ser alguns dels grups de major activitat durant la dècada dels seixanta. La majoria estaven influenciats per les bandes més populars a l'època, que anaven dels **Beatles** als **Stones**, **Kinks** o **Who**, i cap al final de la dècada també **Jimi Hendrix** o la **Credence Clearwater Revival** en l'àmbit internacional, i passaven per **Los Brincos**, **Los Bravos**, **Los Sírex** o **Los Salvajes** pel que fa als grups catalans i espanyols.

Amb tot, poques formacions o solistes de les Terres de Ponent van acabar enregistrant discos. Ho va fer amb un cert èxit, per exemple, **Dodó Escolà**, originari d'Artesa de Segre, un cantant especialitzat en música de ball i amb un toc d'humor del d'aquella època. També Santiago Palau '**Santy**' va ser un vocalista melòdic, nascut a Mollerussa, que va gravar desenes de referències discogràfiques i que fins i tot va arribar a guanyar el Festival de

Benidorm 1966 amb la cançó "Nocturno". No obstant això, part de la seva fama va ser conseqüència d'haver-se casat amb **Gelu**, una de les cantants ie-ié més famoses. **José María Planas**, **Silvia Nelson** i **Frank Charles** van ser altres solistes lleidatans que van gravar discos. Ho van fer també dues formacions rumberes, **Los Chavós** i **Los Jerez**, així com el cantautor **Xavier Ribalta**, especialitzat en la musicació de textos poètics. En canvi, en el capítol dels conjunts només hi havia **Los Balar's** i **Los Comodines**, aquest darrer el grup que va assolir una major popularitat més enllà de Lleida gràcies a la versatilitat del seu cantant, **Jaume Oró**.

LA LLEIDA UNDERGROUND

L'arribada de la dècada dels setanta va suposar que els gustos del públic canviessin arreu. L'auge de les discoteques i l'augment de la popularitat dels cantants de 'música lleugera' van provocar la decadència dels conjunts. Els que van continuar i els que es van crear de nou van evolucionar musicalment cap al rock progressiu o *underground*. El cas lleidatà no en va ser una excepció. L'any 1971 es fundava **Virtudes Homòlogas**, una formació que es declarava influenciada per **King Crimson**. Entre els seus membres hi havia excomponents de **The Crows**, **Joan i Jordi**, **Oncle Mad** i **Los Jaguars**. Gairebé cinquanta anys després, **Virtuts Homòlogues** -es van catalanitzar el nom després de la mort de Franco- continuen en actiu amb tres dels membres fundadors: l'artista plàstic i guitarrista Josep Ripoll, el cantant Xavier Lafarga i el guitarrista Jesús Molina.

Enguany han presentat *Resilience* (Quadrant Records, 2019), un disc en què reivindiquen la longevitat de la banda. Està subtítulat com a *VH19*, perquè el grup enumera cada cançó que ha realitzat des de la seva fundació, tot i que no tots han estat enregistrats. Molina també col·labora actualment amb **Jordi Batiste** (**Màquina!**, **Ia i Batiste...**) en el trio **Nova**. **Batiste** va entrar en contacte amb aquest col·lectiu de músics mentre feia el servei militar a Lleida. Amb Lafarga van fundar el grup de rock i blues **Ozono**, una aventura que només va funcionar la temporada que va vestir de caqui a la capital del Segre.

LOS PJ4, LOS LORD'S, LOS JAGUARS I THE CROWS VAN SER ALGUNS DELS GRUPS MÉS ACTIUS DURANT LA DÈCADA DELS SEIXANTA

A REMOLC DE 'LA MOVIDA'

El rock progressiu i psicodèlic va ser l'estil triat per **Herba**, el primer grup de **Xavier Baró**. La formació va estar en actiu entre els anys 1972 i el 1975. Després **Baró** va fundar **Tagomago** i a la dècada dels vuitanta va liderar **Primavera Negra**, alternativa ponentina a la *movida madrileña*. El 1984 van gravar un senzill amb les cançons "Los colonos de Marte" i "Placeres", poc temps després un primer LP de títol homònim, *Primavera Negra* (Twins, 1985), i ja el 1987 *Flores encendidas* (La Rosa Records), en què van fer una versió d'"En el castell" de **Sisa**.

Va ser la primera cançó que el músic d'Almacelles va gravar en català, i ja anunciava el gir estilístic que faria anys després com a cantautor, tot i que va fer un últim intent de crear-se un nom en els ambients més rockers amb **Los Tormentos**, amb qui va enregistrar el disc *Guitarra y carretera* (Justine, 1989). El cantant recorda que **Primavera Negra** va ser un grup que va néixer "perquè sentia que les coses havien canviat, des del 1978 ja componia mirant a tot el que passava a Londres". Va ser la primera formació lleidatana des dels seixanta que pretenia, segons **Xavier Baró**, tenir una projecció estatal: "Teníem bona acollida a Espanya, on ens feien menys cas era a Barcelona. Ningú ens va etiquetar mai com un grup de Lleida, érem una banda més de l'escena musical espanyola del moment".

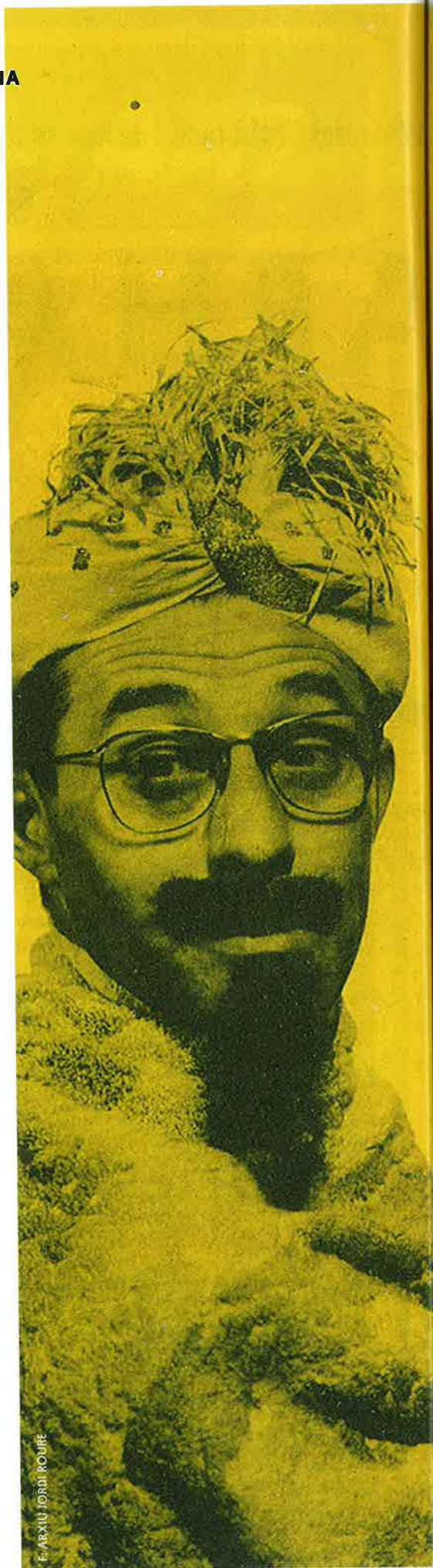
També hi va haver punks de llegenda com **Arcadi Rosell 'El Ruso'**, que va formar part de **Droguerías Asociadas**, amb una vida breu a Lleida ja que alguns dels membres es van traslladar a Saragossa. Aleshores, Rosell va fundar **Pelotón de Castigo**, que va gravar el tema "Excluido total" en un *maxi* compartit amb **Virtuts Homòlogues**, **Retrovisor** i **Primavera Negra**. El Ruso va morir als noranta després de caminar sempre pel costat salvatge de la vida. **Retrovisor** va ser un grup funk-pop liderat per José Luis Escuer, responsable del segell barceloní Justine Records, que feia de paraigua als pocs grups lleidatans que van editar als vuitanta. El *single* "Quiero ir a Camagüey" va ser el llançament més popular i va sonar a Radio 3. Tres grups lleidatans més van gravar aquells anys: **Trespas**, **Adhesivo** i **Topiloco Aviador**.

PRIMAVERA NEGRA VA SER LA PRIMERA FORMACIÓ MODERNA DE PONENT AMB CERTA PROJECCIÓ

EL CASTELLÀ, LLENGUA VEHICULAR

Totes aquestes formacions cantaven sobretot en castellà, com també ho van fer la majoria dels grups que a principi dels noranta van formar part de l'escena musical de les Terres de Ponent. **Rosas Rojas** va ser el grup més popular en aquella època. Va enregistrar tres discos, *El vértigo interior* (PDI, 1991), *Dulce distorsión* (PDI, 1992) i *Piel de tambor* (eSeSe & Co, 1994). A la formació hi militaven els guitarristes Xavi Roma i Joan Lozano, dos dels músics i activistes sobre els quals ha pivotat l'escena lleidatana durant les darreres dècades. Roma ha liderat projectes com **Zuma**, **Crazy Notes** i **Arlo**, i Lozano ha estat al capdavant de **Mr Jones**. "Nosaltres intentàvem fer rock'n'roll d'influència nord-americana i vam escollir el castellà d'una manera espontània", recorda Xavi Roma.

Rosas Rojas va coincidir en l'espai-temps amb l'eclosió del 'rock català'. Sorpren que no hi hagués una banda pionera a les comarques de Ponent que intentés pujar al carro d'aquest moviment. En aquest sentit, Joan Lozano ho argumenta: "Hauríem pogut ser nosaltres. Molta gent ens ho preguntava en aquella època però sempre vam tenir clar que cap a l'oest hi havia més camí per recórrer".

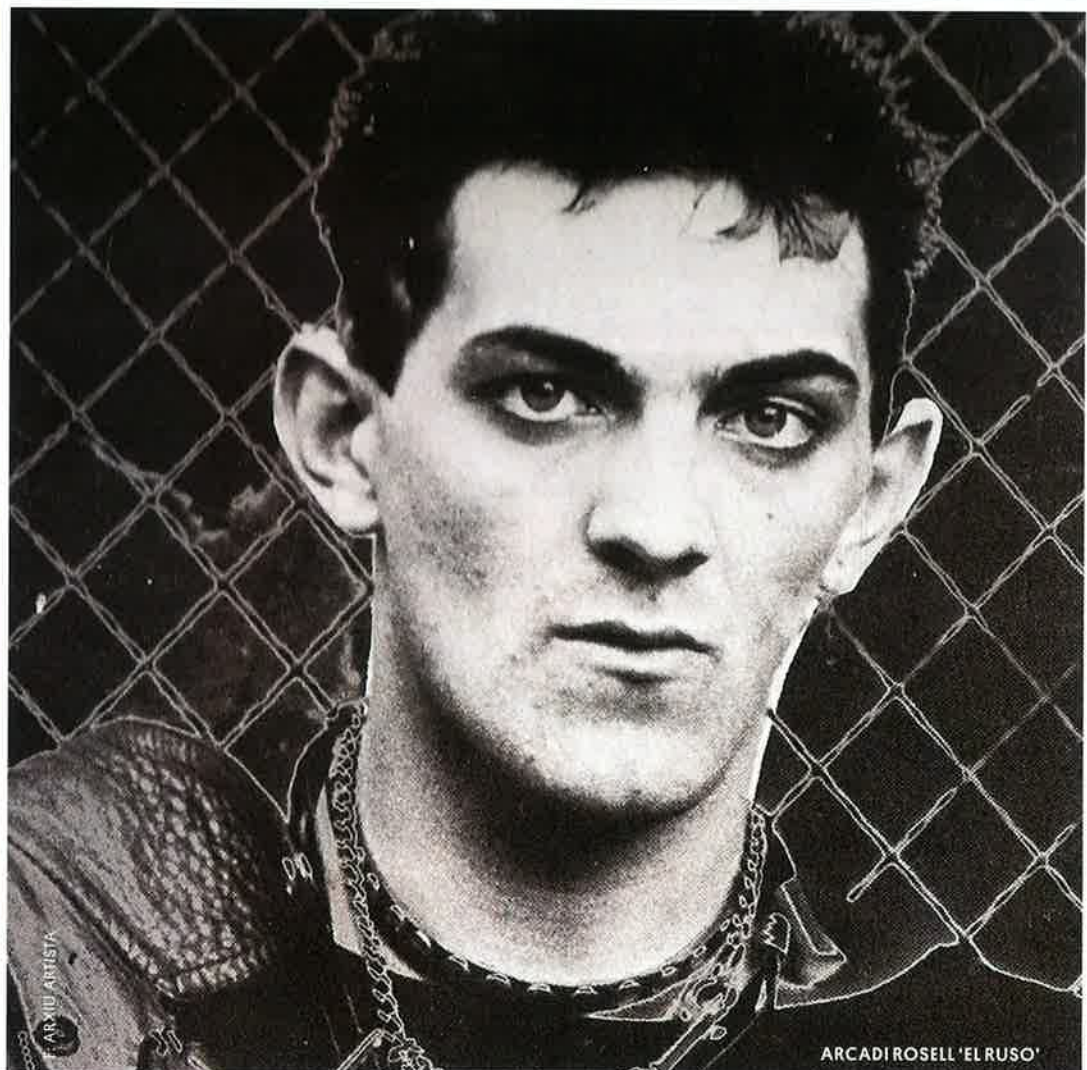

DODÓ ESCOLA

F. XAVIER MERCADÉ

PRIMAVERA NEGRA

F. ARVIDU ARTISTA

ARCADI ROSELL 'EL RUSO'

Lozano posa el dit a la nafra. Molts dels músics lleidatans veien Barcelona com una escena llunyana i abstracta. Tenien més opcions de tocar més enllà de la Franja de Ponent que al sud de la Panadella, cosa que explicaria, en part, la preferència pel castellà. En aquest sentit, **Xavier Baró** hi afegeix: “A Lleida tampoc hi havia gaires grups de ‘rock català’ perquè aquí agradava una música més realista i dura. Als anys vuitanta, els joves i adolescents escoltaven **La Polla Records**, **Cicatriz**, **Kortatu**... i a Lleida hi havia bolos d’aquestes bandes cada setmana. Això explica la diferència de gustos i actitud”. I el que no era rocker, era client de les macrodiscoteques que hi havia arreu de les comarques lleidatanes i a la Franja: **Big Ben** (Mollerussa), **Wonderful** (Lleida) i **Florida 135** (Fraga) aplegaven cada setmana milers de joves als quals interessava ben poc o gens que el rock i el pop estiguessin cantats en català o castellà.

L’accent lleidatà, a més, també era vist com una trava a l’hora de cantar en la llengua pròpia. Hi havia un cert complex de diferència que, de vegades, acabava convertint-se en un complex d’inferioritat. “Als músics lleidatans ens va costar autoacceptar-nos d’una manera desacomplexada en el tema lingüístic.” Ho diu Xavi Font, que va ser líder de **Loopside**, la primera banda *indie* de Lleida, que cantava en anglès. El seu disc *Switch-On* (Jabalina, 1996) va sonar amb força a Radio 3. Font explica que no se sentia representat pels grups que cantaven en català i reconeix: “Teníem un major ressò més enllà de l’Ebre. Només ens van fer cas a Barcelona quan van descobrir sonàvem a Madrid”. Per la seva banda, **Baró** diu: “Amb *La cançó de l’udol* (DiscMedi, 1998), en alguna entrevista promocional a Barcelona em preguntaven ‘com es veia el món des de Lleida’. Em molestava molt. Era una mirada despectiva. Em tractaven com el parent pagès de la Catalunya guai”.

A tot això hi podríem encara sumar un últim factor: el fenomen de les tribus urbanes es va perllongar durant tota la dècada dels noranta a les comarques de Ponent. La capital del Segrià va ser un dels epicentres de l’escena *mod* estatal i Balaguer de la rockera. Això es va traduir en la coexistència de grups *sixties* (**Unexpected** i **Dioptria**) i rockers (**Rehenes**

i **Inquietos**) amb uns seguidors als quals el rock en català d’aquells anys no interessava gens. “Els veiem com uns rockers de xiruca”, afirma el líder de **Rehenes**, Antonio Guillén, que ara ha gravat el primer tema en català (“No surt el sol a tot arreu”), inclòs a *Arañazos bajo la piel* (Khlämør Records, 2019).

CANVI DE SEGLE

Tot això va canviar amb l’arribada del segle XXI. **The Companys** i **Lexu’s** van ser els primers grups lleidatans que en català van tenir èxit arreu del país, tot i haver de suar la cansalada. **Lexu’s** era un trio lleidatanoandorrà influenciat pel pop dels vuitanta i liderat pel cantant targari Carles Gómez que va publicar cinc discos. El 2004 va guanyar el premi Disc Català de l’Any amb *Saps* (Picap), i es va convertir en el primer artista ponentí que aconseguia el guardó instaurat per Ràdio 4 des del 1979. Gómez reconeix: “Ens va costar que ens fessin cas a Barcelona, perquè havíem de competir amb grups de Girona i Tarragona”.

THE COMPANYS I LEXU’S VAN SER ELS PRINCIPALS GRUPS LLEIDATANS DEL ‘ROCK CATALÀ’ QUE VAN TENIR ÈXIT

El fet de cantar en català el van viure com una cosa natural: “A la meitat dels noranta a les festes majors van començar a actuar grups com **Els Pets** o **Sopa de Cabra**, que eren els artistes en qui ens volíem emmirallar”.

Una proposta diferent va ser **The Companys**. “Érem un grup d’amics a qui ens agradava el pop-rock, però ens vam adonar que no hi havia grups que parlessin de la nostra terra, de les comarques rurals deixades de la mà de Déu”, recorda el cantant David Massot, actualment alcalde de Maials. El grup va reivindicar amb orgull els seus orígens amb cançons com “Soc pagès” o “El meu poble” i va tenir un particular *one hit wonder* amb “Jo flipo”, banda sonora de la popular sèrie de TV3 *Lo Cartanyà*. **The Companys** va guanyar el PREMI ENDERROCK 2005 de votació popular com a grup revelació.

Una cançó que també reivindica les comarques de Ponent, “Soc de l’oest”, composta el 2006 per David Esterri, **Lo Pardal Roquer**, és la més popular del pop i el rock lleidatà. Esterri (exmembre d’**Inquietos**) creu que encara ara “cantar en lleidatà no obre portes a Barcelona”. Sap de què parla. Juntament amb **Xavier Baró**, **Renaldo & Clara**, **El Fill del Mestre** (Jordi Gasion) i **Meritxell Gené** van aconseguir fer pinya i reivindicar la música ponentina. Un moviment que va rebre bones crítiques pels seus discos i concerts però poc suport popular. “Ara s’ha refredat tot una mica”, admet David Esterri.

L’escena musical a les Terres de Ponent és cada cop més àmplia, amb grups *indie* com **Pull My Strings**, **Ego** o **Foo**, rockers veterans com **Arlo**, **Mister Jones**, **Rehenes** o **Alé d’Euga**, i multitud de bandes metàl·liques. També hi ha combos de mestissatge (**Família Torelli**, **Koers**, **La Terrasetta de Preixens**, **Er Taqueta**), ska i rock (**A Kontra Korrent**, **Ramalamas**, **The Targarians**, **Callejón Canalla**), rap i trap (**Éphona**, **Pablo Hasél**, **Neptú**), cançó d’autor (**Roger Mas**, **El Petit de Cal Eril**, **Xavier Baró**, **El Fill del Mestre**, **Joan Blau**) i propostes folk (**Lauzeta**, **Joan Baró**). Per a Clara Viñals, de **Renaldo & Clara**, el fet diferencial actual és que “en els últims anys s’ha avançat molt en la mentalitat dels artistes de les comarques lleidatanes, hi ha més voluntat de transcendir”.

VIRTUTS HOMOLOGUES

F. XAVIER MERCADÉ

THE COMPANYS

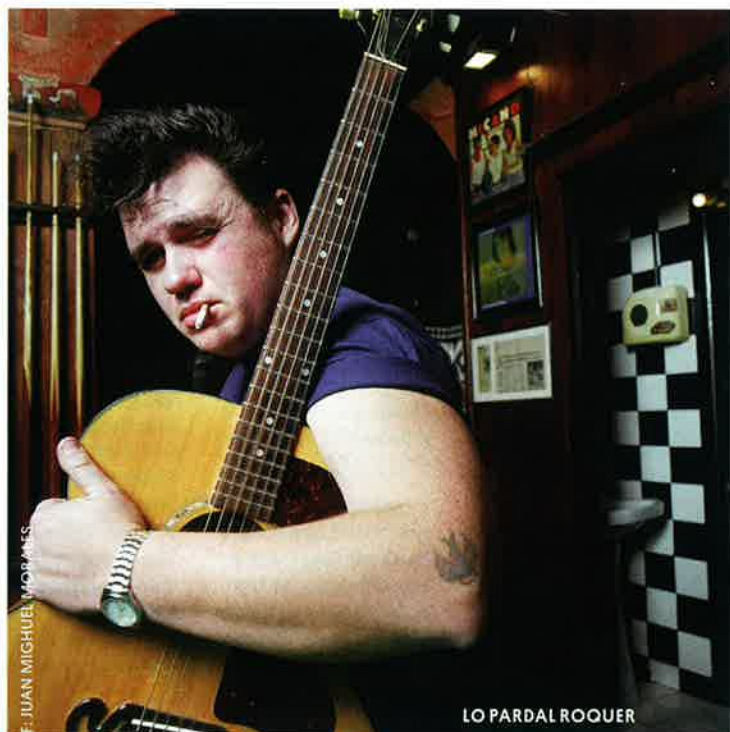
F. XAVIER MERCADÉ

ROSAS ROJAS

F. XAVIER MERCADÉ

LEXU'S

F. JUAN MIGUEL MORANES

LO PARDAL ROQUER

ESTRATS: SONS DE PONENT

A KONTRA KORRENT

"La nostra sentència"
L'espurna
(autoeditat, 2019)

Joveníssima banda lleidatana de rock, ska i punk, **A Kontra Korrent** va debutar amb "La nostra sentència", la seva resposta particular al judici del Procés.

CALLEJÓN CANALLA

"Indicio final"
Indicio final
(Ace Music, 2017)

Quartet de Lleida que es mou del rock més clàssic al rock urbà. "Indicio final" va ser triat el primer senzill i la peça que va donar títol al seu segon llarg durada.

KOERS

"Fins al final"
Unbroken
(Halley Records, 2017)

Una de les aventures més reeixides de les Terres de Ponent. A ritme de reggae, el combo lleidatà es va reivindicar amb "Fins al final", una de les millors cançons del seu primer i únic àlbum fins ara.

EGO

"Liti"
Ego II
(autoeditat, 2019)

El sextet de Lleida City ha debutat de llarg amb *Ego II*. Influenciat per *Rage Against The Machine* o *La M.O.D.A.*, factura un punk-funk potent a "Liti", amb el vocalista Koro (**Ars Moris, Liberum**).

EL PETIT DE CAL ERIL

"Sento"
Energia fosca (Bankrobber, 2019)

Prohom del pop metafísic, **El Petit de Cal Eril** és una de les grans institucions de l'escena de Ponent. Una genialitat que el bandautor de Guissona ha tornat a evidenciar en el darrer disc, *Energia fosca*, i a cançons com "Sento".

LA GROBE & VALDÍVIA

"Titiriteros"
SG (autoeditat, 2018)

Tot i debutar amb el col·lectiu raper **Scar**, el cantant lleidatà Àlex Valdívía va del grup de pop-rock **La Taverna dels Somnis** a 'col·labos' hip-hop amb els barcelonins **La Grobe**.

MISTER JONES

"Sin norte"
De naufragios y deseos
(Trilobite Records, 2018)

Cinquè disc liderat per Joan Lozano (ex-**Rosas Rojas**), incombustible apòstol del rock de Ponent. En el darrer treball debuta en català ("Fosca").

MÓNDO LOCO

"Trenca amb el compàs"
Dueños de nada
(Calaverita Records, 2019)

Mestissatge festiu i combatiu que beu de **Muchachito Bombo Infierno**, **Mano Negra** o **Gogol Bordello**. El quintet lleidatà trenca lliure el ritme amb fusió de reggae, rumba, ska, música de l'est, punk i rock.

RENALDO & CLARA

"Els afores"
Els afores (Bankrobber, 2017)

Pop-folk subtil i fràgil, ambiciós i preciosista. És impossible no caure rendit amb l'encanteri de les melodies de Clara Viñals, eix creatiu dels lleidatans **Renaldo & Clara**, que ja han completat una dècada i han gravat tres discos.

ROGER MAS

"Jordi"
Parnàs
(Satélite K, 2018)

Artista capital per descodificar l'escena de Ponent. A "Jordi" **Roger Mas** s'acompanya de la vigatana **Núria Graham** i és una versió de la tradicional anglesa "Geordie", per via **Fabrizio de André**.

En la definició més acadèmica, els estrats són les capes d'una sedimentació que es diferencia de les altres per la composició i pel període de formació. De manera poètica, el recopilatori d'aquest mes amb ENDERROCK és la diversitat de l'escena musical de les Terres de Ponent durant les últimes dues dècades, no sempre prou reivindicada ni elogiada, que viu moments d'efervescència. Per això, més que mai, era necessari un altaveu com *Estrats: Sons de Ponent*, que recull referents com Roger Mas, El Fill del Mestre, Renaldo & Clara o El Petit de Cal Eril, al costat de noves propostes que irrompen amb força com Lasta Sanco, Koers o Éphona, coordinat per Tole Torelli (La Família Torelli).

TEXTOS ORIOL RODRÍGUEZ / FOTOS ARXIU ENDERROCK

ÉPHONA

"Moonchild"
SG (autoeditat, 2019)

Les músiques urbanes també arrenen a Lleida i la rapera **Éphona** és una promesa emergent. Suggestiva veu de vellut sobre bases r'n'b, que evoca grans dames del gènere com **Jorja Smith** o **Amy Winehouse**... El futur és seu.

7

F. ARXIU ER TAQUETA

ER TAQUETA

"Rumba and Roll"
Nascut carrinçó
(Bossa Records, 2018)

Xavier Fernández i Jonathan Galeano són **Er Taqueta**. Nou projecte de rumba catalana i garrotins que segueix el camí iniciat per pioners del gènere a Ponent com **Lo Beethoven** o **Lo Marquès de Pota**.

F. MIGUEL CASTELLANO

JAVIER SÓLO

"La guapa y el ciego"
Mejor solo y bien acompañado
(Temps Record, 2018)

El veterà cantautor terrassenc establert a Castellidans **Javier Sólo** ha treballat en produccions de **La Pegatina** i **Blaumut**, entre altres. Aquesta és la seva primera entrega en solitari.

F. ANDRÉS BARÓ

JOAN BARÓ

"Despertar"
Despertar
(autoeditat, 2019)

Després de tocar en altres projectes com **Lauzeta**, **Joan Baró** ha arrencat el vol en solitari. *Despertar* és un disc de debut autoproduït, una obra que el mostra com un orfebre del folk-rock celta.

F. ISMAEL BOLDU

LA FAMILIA TORELLI

"Round the Sun"
SG (Torelli Prod., 2019)

Clàssics portadors dels ritmes jamaicans a l'escena lleidatana. El **reggae**, **ska** i **soul** de **La Família Torelli** ja ha quedat plasmat en tres àlbums i és una referència obligatòria del gènere.

STEINBOCK

"Jump!"
Till the Limit
(Art Gate Records, 2019)

Es van conèixer el 2013 a Facebook. Sis anys després ja són una banda clau de les faccions més abrasives del heavy metàl lleidatà, en la línia de **Metallica**, **Avenged Sevenfold** o **Tremonti**.

THINKIN' WILD

"Down in the Garage"
Land
(Cases de la Música, 2019)

Gairebé acabat de sortir del forn, el cantautor **Thinkin' Wild** s'estrena amb un EP de sis cançons que se situen entre el folk i l'**indie-rock**, recordant propostes com la dels britànics **Mumford & Sons**.

F. MALVA FOTOGRAFIA

LA TERRASSETA DE PREIXENS

"Potxons"
Potxons (Kasba Music, 2019)

La Terrasetta de Preixens de Tàrrrega trepitja fort. Una coctelera de ritmes que fusiona **ska**, **rumba**, **pop**, **reggae** i electrònica. Aquest 2019, després de la popular "Surt el sol", dedicada a Cervera, presenta el seu nou EP, *Potxons*.

F. LLUNA GASIÓN

EL FILL DEL MESTRE

"Els dies absurds"
SG inèdit
(autoeditat, 2019)

Darrere l'**alter ego** de la cançó de **Sisa** s'hi amaga el prolífic cantautor d'Alpicat **Jordi Gasió**n. Tot un clàssic de les Terres de Ponent que ens avança un tema nou.

F. IONIA SUCLA

LASTA SANCO

"Agunda"
Perdita Kompaso
(Coopula, 2018)

Grup multicultural de Cervera, **Lasta Sanco** va aprofitar l'última oportunitat per cercar amb la brúixola l'EP *Perdita Kompaso*. El quartet ja treballa en el seu primer disc, previst per a l'inici del 2020.